

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ОБЛІКУ І АУДИТУ
УНІВЕРСИТЕТ ІМ. ШТЕФАНА ЧЕЛ МАРЕ (М. СУЧАВА, РУМУНІЯ)
ТРАНСІЛЬВАНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (М. БРАШОВ, РУМУНІЯ)
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ, РЕГІОНОМ, СУСПІЛЬСТВОМ: ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

Чернівці
24-25 листопада 2016 року

УДК 330.53+504.03+65+330.46+33.2.122
ББК 65.052+20.18+65.0486
Е 45

Еколого-економічна система управління підприємством, регіоном, суспільством: обліково-аналітичні аспекти: матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції, м. Чернівці, 24-25 листопада 2016 р. – Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2016. – 248 с.

ISBN

У збірнику розглянуто актуальні питання, що стосуються обліково-аналітичних аспектів еколого-економічної системи управління підприємством, регіоном, суспільством. Висвітлено стан та перспективи розвитку обліково-аналітичного забезпечення еколого-економічного управління підприємницькою діяльністю в контексті соціальної відповідальності бізнесу.

Обґрунтовано рекомендації щодо соціально-економічних та правових аспектів екологічного розвитку регіону; удосконалення і розвитку обліку, економічного аналізу та звітності екологічної діяльності суб'єктів господарювання; впровадження принципів «зеленої економіки» та розвитку екоаудиту і екотуризму як чинників сталого розвитку регіону; фінансових аспектів еколого-економічного регулювання та моделювання еколого-економічних систем; формування маркетингової стратегії екологічного розвитку регіону.

Розраховано на науковців, фахівців, викладачів, аспірантів та студентів, які займаються проблемами обліково-аналітичного забезпечення еколого-економічного управління підприємством, регіоном, суспільством.

Відповідальні за випуск: *С.Д.Лучик;*
К.Л.Багрій

**Комп'ютерний дизайн
і макетування:** *С.О.Галамашевич;*

Роботи публікуються в авторській редакції

Відповідальність за достовірність фактів, статистичної інформації, власних імен, цитат та інших відомостей, наданих у рукописах, несуть автори публікацій.

ISBN

© ЧТЕІ КНТЕУ, 2016

Підписано до друку 23.11.2016 р.

Конон Багрій, к.е.н., Яніна Буковська,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Чернівці

ВАЖЛИВІСТЬ ПІДВИЩЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ СПРАВЛАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ПОДАТКУ В УКРАЇНІ

Створення дієвої системи охорони навколишнього середовища є невід'ємною складовою соціально-економічного розвитку держави. Вирішуючи питання власного добробуту, людство майже не враховує фактор екологічної безпеки, ставлячи при цьому економічну безпеку на перше місце. Тому на сучасному етапі розвитку економіки темпи забруднення екосистеми постійно зростають.

На сьогодні стан навколишнього природного середовища такий, що потребує здійснення невідкладного комплексу природоохоронних заходів з боку держави з метою покращання екологічної ситуації, що склалася. І на перший план у цьому питанні виходить механізм фінансування природоохоронних заходів, стимулювання використання екологобезпечних технологій, інноваційних напрацювань, спрямованих на збереження довкілля, втілення зазначених напрямів основане на податкових (екологічних) платежах.

Отже, існує об'єктивна необхідність у широкому використанні екологічних податків, адже вони в комплексі з іншими економічними інструментами у світовій практиці ефективно і широко використовуються як непрямі інструменти впливу на поведінку підприємств-забруднювачів з метою зниження ними антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище, підвищення енергоефективності та раціонального використання природних ресурсів.

На сьогодні як у науковому середовищі, так і в законодавчій сфері не сформовано єдиного підходу до складу екологічних податкових платежів, не визначено відповідного податкового режиму екологічного оподаткування та не розроблено напрямів підвищення їх фінансової ефективності.

З ухваленням у 2010 р. Податкового кодексу України (далі – ПК України), збір за забруднення навколишнього природного середовища трансформувався в екологічний податок (розділ VIII ПК України) та набув інноваційних ознак [1]. Крім того, до податків екологічного спрямування потрібно віднести (див. таб.1).

Відповідно до п. 14.1.57 ПК України, „екологічний податок – це загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів в атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та з фактичного обсягу радіоактивних відходів, накопичених до 1 квітня 2009 року [1].

Таблиця 1

Класифікація податків екологічного характеру в Україні

Категорія	Податки згідно з ПК України
Енергетика	Акцизний податок (нафтопродукти, скраплений газ)
	Мито (нафтопродукти)
	Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію
	Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності
	Екологічний податок (реалізація пального, а також податок за викиди двоокису вуглецю стаціонарними джерелами)
Транспорт	Збір за першу реєстрацію транспортного засобу
	Акцизний податок (транспортні засоби)
	Мито (транспортні засоби)
	Збір за місця для паркування транспортних засобів
Ресурси	Плата за землю
	Рентна плата за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні
	Збір за спеціальне використання лісових ресурсів
	Збір за спеціальне використання води
	Плата за користування надрами
Забруднення	Збір за користування радіочастотним ресурсом України
	Екологічний податок (крім реалізації пального, а також податку за викиди двоокису вуглецю стаціонарними джерелами)

Ураховуючи останні тенденції в податковій політиці європейських країн, які демонструють необхідність у перенесенні податкового навантаження з мобільних факторів виробництва – праці й капіталу, на екологічні платежі, як зазначалося вище, у ПК України відбулися зміни, спрямовані на збільшення ставки екологічного податку вдвічі.

Таким чином, напрацювання щодо вдосконалення екологічного оподаткування вже є, але безліч питань залишаються невирішеними, зокрема щодо реалізації регулюючої функції екологічних податків, яка б сприяла компенсації екологічного збитку підприємством-забрудником, проведення так званої еколого-трудової податкової реформи тощо.

Згідно зі ст. 16 Конституції України [2] до обов'язків держави віднесено забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України. Виконання окресленого завдання набуває особливої гостроти, ураховуючи загрозливий, якщо не критичний, стан техногенно-екологічної ситуації в нашій країні. Отже, ефективна реалізація екологічної функції сучасної держави потребує впровадження заходів комплексного характеру, активного використання широкого спектра регулятивного інструментарію, у тому числі податкових важелів.

Важливе місце в цій системній роботі посідає охорона та захист такого компонента навколишнього природного середовища, як атмосферне повітря. Адже в нашій державі щорічно в атмосферу викидається близько 6 млн т шкідливих речовин та вуглекислого газу. При цьому понад 60 % їх припадає на промислові стаціонарні джерела. Тому цілком виправдано, що в розділі VIII «Екологічний податок» ПК України [1] передбачено оподаткування фактичних обсягів забруднюючих речовин, які викидаються в атмосферне

повітря стаціонарними джерелами. Як зазначалося вище, на відміну від існуючого раніше збору за забруднення навколишнього природного середовища було розширено об'єкт екологічного податку в частині забруднення атмосферного повітря, зокрема за рахунок викидів двоокису вуглецю (п. 243.4 ст. 243 ПК України), джерелом утворення якого є спалювання всіх видів палива. Наведена новація цілком відповідає вимогам Кіотського протоколу та повинна сприяти впровадженню інноваційних технологій, спрямованих на зменшення викидів парникових газів.

Водночас варто зауважити, що правовий механізм екологічного податку не є досконалим, майже кожний його елемент тією чи іншою мірою потребує доопрацювання, а тому пошук ефективних шляхів розв'язання наявних правових колізій стає нагальною потребою сьогодення.

Серед інструментів, спрямованих на стимулювання зниження навантаження на навколишнє природне середовище за рахунок використання фіскальних важелів, нами виділені наступні:

- оподаткування імпорту товарів, які є джерелом забруднення довкілля;
- розширення кола податкових агентів, які сплачують екологічний податок;
- екологічне оподаткування готової продукції, наприклад, енергоносіїв, холодильників, акумуляторних батарей та пакетувальних матеріалів;
- екологічний акцизний збір на екологічно шкідливі у виробництві та споживанні товари;
- пільгове кредитування (шляхом зниження відсотка за користування кредитом або безвідсоткове надання кредитних ресурсів);
- використання стимулятивних цін та надбавок за екологічно чисту продукцію;
- штрафи за екологічні правопорушення.

Спираючись на багаторічний позитивний досвід європейських країн, можна стверджувати, що використання податкових засобів заохочення екологізації виробничих процесів дозволяє значно покращити екологічну ситуацію. Запровадження податкових стимулів може сприяти актуалізації проблеми охорони навколишнього природного середовища у свідомості населення – потенційних споживачів, чий вибір визначає тенденції екологізації економіки країни. На сьогодні важливі напрями державного впливу залишаються не реалізованими, хоча необхідність у їх використанні задекларовано у нормативно-правових актах загальнодержавного рівня.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України (з наступними змінами і доповненнями). Прийнятий Верховною Радою України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст. 141